№ 19 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՓԵՏՐՎԱՐԻ 17 **1894** ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՓԵՏՐՎԱՐԻ 17 № 19

ՔՍԱՆԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբ.
Առանձին համարները 7 կօպէկով.

Թի֓լիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ».
կամ Tiflis. Rédaction «Mschak».

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կօպէկ.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Ծղալօք իվանիչ Ղօրղանեան և Սօլոմօն Սերգէեվիչ Մէլիք-Փարսադանեան յայտնում են, որ Կարս քաղաքում վախճանված բժիշկ

ՇԱՀՐԻԱՐ ՄԷԼԻՔ-ՓԱՐՍԱԴԱՆԵԱՆԻ

մարմինը կը հասնի Թիֆլիս հինգշաբթի, փետրվարի 17-ին, առաւօտեան, ապրանքա-մարդատար գնացքով, երկաթուղիական կայարանը, և խնդրում են հանգուցեալի ազգականներին, ծանօթներին և բարեկամներին՝ շնորհ բերել առաւօտեան 10 ժամին յուղարկաւորութեանը կայարանից դէպի Խօջիվանքի գերեզմանոցը, ուր հանգստեան պատարագից յետոյ տեղի կունենայ թաղումը: 1—1

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ռուս-գերմանական դաշնագիր.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մեծապատիւ մուրացկաններ. Գրքերի վաճառումը. Նամակ Էջմիածնից. Նամակ Երևանից. Նամակ խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Տեղեկութիւններ Թիւրքիայից. Պարսկաստան. Արտաքին լուրեր.—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ԲՕՐՍԱ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Անհրաժեշտ կարիք.

ՌՈՒՍ-ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԳԻՐ

—

Հին ժամանակվայ պետութիւնները միմեանց հետ պատերազմներ էին մղում տոհմական, քաղաքական զանազան շարժառիթներից դրդված: Տնտեսական խնդիրները թէև հեռաւոր կերպով ազդում էին քաղաքականութեան վրա և աննկատելի կերպով դրդում էին ազգերին այս կամ այն ընդհարումն ունենալ միմեանց հետ, բայց նրանք հիմք և անմիջական պատճառ չէին դառնում պատերազմների համար:

Այն ժամանակների նահապետական կեանքը այնպէս էր կազմակերպված, որ իւրաքանչիւր երկիր և այդ երկրի մէջ նոյն իսկ առանձին գաւառներ աշխատում էին իրանք ունենալ իրանց կարիքներին բաւականութիւն տուող ամէն տեսակ նիւթ և առարկայ և պէտք չէին զգում ոչ ուրիշ երկիրներից նիւթ ստանալու, ոչ էլ իրանց մթերքները ուրիշ երկիրներում ծախելու: Իւրաքանչիւր երկիր ինքն իրանով բաւականանում էր:

Բայց այն օրից, երբ նախկին նահապետական կեանքը խախտվեց, երբ առաջ եկաւ գործարանական կեանքը, աշխատանքի բաժանումը, երբ հաղորդակցութեան դիւրացրած միջոցները թոյլ տուին ապրանքների մեծ տեղափոխութիւն,—զանազան աշխարհների մէջ սկսվեցին կենդանի և սերտ յարաբերութիւններ, նախկին մասնաւոր վաճառանոցները կապվեցին միասին և համաշխարհային վաճառանոցը սկսեց ազդել հեռաւոր երկիրների վրա: Տնտեսական խնդիրները ոչ միայն իրանք մի յայտնի երկրի համար ստացան նշանակութիւն, այլ և սկսեցին երկիրների յարաբերութեան և դաշնագիրների հիմք ծառայել, սուր ընդհարումների և նոյն իսկ պատերազմների շարժառիթ դառնալ:

Եթէ առաջ մի ազգ պարծենում էր նրանով, որ նա խլեց, նուաճեց ուրիշ ազգի հողի մի մասը, այսօր պետութիւնները գոհ են, եթէ կարողանում են պատերազմից յետոյ կապել մի այնպիսի դաշնագիր, որ իրանց տալիս է տնտեսական նշանաւոր առաւելութիւններ իրանց հակառակորդների դէմ: Այդ պատճառով ազատ առևտրի և մաքսերի չափի խնդիրը դարձել է առաջնակարգ խնդիրներից մէկը միջազգային յարաբերութիւնների մէջ:

Մի քանի եւրոպական երկիրների հետ և Ռուսաստանը վերջին տասնեակ տարիներում շատ փոփոխութիւններ մտցրեց իր մաքսային սահմանագծի վրա: Մաքս աւելացնելով ներմուծվող ապրանքների վրա, կառավարութիւնը դրանով կամենում էր միջոց տալ իր երկրի գործարանատէրերին ընդարձակելու արդիւնագործութիւնը և աջողութեամբ մրցելու օտարերկրեայ գործարանատէրերի հետ, որոնք մաքսերի շնորհիւ ստիպված կը լինեն ապրանքները անձեռնտու գնով ծախելու: Եւ որովհետև մի երկրից միւսը ներմուծվող մթերքների նուազելը ճնշում, և նոյն իսկ խեղդում է այն արդիւնագործութիւնները, որոնք աջող զարգացել են աւելի փոքր մաքսերի ժամանակ, ուստի պետութիւնները աշխատում են մաքսերի բարձրացնելու ազատութիւնը փոխադարձաբար սահմանափակել դաշնագիրներով:

Ռուսաստանի և Գերմանիայի մէջ մաքսերի վերաբերութեամբ ունեցած վէճը և անհամաձայնութիւնը անցեալ տարի այնքան սաստկացաւ, որ երկիւղ կար թէ նրանք կը վերջանան պատերազմով: Բայց նա այսօր լուծվել է խաղաղ կերպով և այն՝ ինչ պէտք է թնդանօթների ուժով սահմանվէր, ընդունվեց փոխադարձ համաձայնութեամբ, երկու մեծ պետութիւնների լիազօր յանձնաժողովների միջոցով:

Ռուս-գերմանական դաշնագիրը, որի վերջնական ծրագիրը ստորագրվեց յունվար ամսին, պարունակում է փոխադարձ զիջումներ, որոնցից գոհ են ընդհանրապէս երկու կողմն էլ, քիչ բացառութեամբ: Ճիշդ է, գերմանական ազգը ստացաւ շատ մեծ դիւրութիւն իր գործարանական արդիւնքների և իր արտաքին առևտրի համար, բայց ոչ ի վնաս Ռուսաստանի, որը կարողացաւ իր արտահանման գլխաւոր նիւթի, այն է հացահատիկների համար ստեղծել զգալի դիւրութիւններ: Գերմանական վաճառանոցի փակված լինելը մեծ խոչընդոտ էր ռուսական արտաքին վաճառականութեան համար: Բաւական էր դաշնագրի վերջնական խմբագրութեան լուրը, որ վաճառանոցը նպաստաւոր տրամադրութիւն ստանար և գները բարձրացնէր:

Ի հարկէ, դեռ դժուար է այնպիսի դաշնագիրներ կապել, այնպիսի համաձայնութիւններ կայացնել, որ ամենքն էլ գոհ մնան, և ոչ ոք չը վնասվի մասնաւորապէս. բայց ուրախալի է, որ ազգերը կարողանում են պատերազմների առաջն առնել և միմեանց զիջում անելով խաղաղութիւն պահպանել: Կամաց կամաց ազգերը կը համոզվեն, որ հաստատ խաղաղութեան համար կարևոր է, որ ժողովուրդները միմեանց շահերը յարգեն, որ ազգերի համերաշխութիւնը միայն իդէալական ցանկութիւն չէ, այլ և անխուսափելի կենսական անհրաժեշտութիւն:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐ

—

Ստամբուլի ապականված մթնոլորտի մէջ կազմակերպված զարշելի և ստորաքարշ թշուառականները, որոնց տաղանդաւոր Պարոնեան անմահացրեց իր սուր գրչով, կպցնելով նրանց ճակատին «Մեծապատիւ մուրացկաններ» կլասիկական անունը, մուտք են գտել և մեր երկիրը:

Մեծապատիւ մուրացկաններ.—այդ երկու բառի մէջ ամեն բան կայ:

Տեսել էք դուք փողոցում, թշուառ, խղճուկ, անկարող, հաշմանդամ մուրացկանին, որ իր դողդոջուն ձեռքը մեկնելով՝ հազիւ լսելի ձայնով մրմնջում է՝ «ողորմութիւն արէք անտուն, անտէր աղքատին»:

Անկասկած տեսել էք:

Բայց տեսել էք դուք այդ թշուառ մուրացկանի մօտ՝ հպարտ-հպարտ, քիթը բարձր բռնած, գոռոզաբար անցնող մեծապատիւ մուրացկանին, որ յաճախ ձեռնոցները հագած, սպիտակ փողպատով, նոյն իսկ ցիլինդրը գլխին, շտապում է այս ինչ աղայի, կամ այն ինչ իշխանի մօտ, օգնութիւն աղերսելու, մուրացկանութիւն անելու....

Մուրացկանութիւն՝ յանուն ազգի, յանուն Հայաստանեայց առաքելական եկեղեցու, յանուն ազգային լուսաւորութեան, և մամուլի բարգաւաճման....

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ԿԱՐԻՔ

—

Յայտնի է, որ 1894 թւին լրանում է այն հնգամեայ պայմանաժամը, որ կառավարութիւնը տուել էր հանգուցեալ Մակար կաթողիկոսին՝ հայոց եկեղեցական-ծխական ուսումնարանների ուսուցիչների ցենզ ձեռք բերելու վերաբերութեամբ: Ներկայ տարվայ սեպտեմբերից արդէն ոչ մի նոր մարդ չէ կարող ուսուցչական պաշտօն վարել մեր ծխական դպրոցներում՝ եթէ չունի ուսուցչութեան պետական իրաւունք, որ ձեռք է բերվում սահմանված քննութիւնը տալով:

Այս հինգ տարվայ միջոցում մեր ներկայ ուսուցիչներից մի մասը, իր սեփական նախաձեռնութեամբ, պատրաստվել է և քննութիւն տալով ստացել ուսուցչութեան իրաւունք: Սրանց թիւը մեծ չէ. Կովկասեան ուսումնարանական շրջանի պ. Հոգաբարձուի պաշտօնական տեղեկութիւններին նայելով՝ ուսուցչական ցենզ ունեցել են անցեալ տարի—329 ուսուցիչներից 90-ը, այսինքն 27,5%, իսկ 135 վարժուհիներից 42-ը, այսինքն 31,1% («Մշակ» 1894, № 1): Ուրեմն մեր 464 ուսուցանողներից 332-ը, կամ մօտ 72% զուրկ են այդ իրաւունքից: Մեզ դեռ յայտնի չէ, թէ սրանք ևս պարտաւոր են ցենզ ձեռք բերել, թէ ազատ են այս պարտաւորութիւնից, իբրև մի անգամ արդէն ուսուցչական ցանկի մէջ մտած, համաձայն կառավարութեան տուած արտօնութեան, քանի որ օրէնքը յետադարձ ներգործութիւն չունի: Բայց ենթադրելով իսկ, որ դրանք ազատ կը լինեն յիշեալ պարտաւորութիւնից՝ այնու ամենայնիւ մեր առաջը դրված է մի ծանրակշիռ խնդիր, թէ այսուհետև ուսուցչական ասպարէզ նոր մտնել ցանկացողներն ինչպէս պէտք է պատրաստվեն, սահմանված քննութիւնը տան և ուսուցչական իրաւունք ստանան: Մեր ուսուցիչները զանազան պատճառներով, որոնք այստեղ քննելու տեղը չէ՝ երկար ժամանակ չեն մնում իրանց մի անգամ ընտրած ասպարէզում, այլ յարմար առիթ բացվելուն պէս՝ թողնում են ուսումնարանը և ձեռնարկում ուրիշ գործերի, որոնք աւելի լաւ են վարձատրում նրանց աշխատանքը: Ուրեմն հարկ կայ նոր ուսուցիչներ ունենալու, որոնք փոխարինէին ուսուցչական ասպարէզից հեռացողներին: Միւս կողմից՝ մեր ուսումնարանների թիւը, թէև խիստ յամրաքայլ՝ այնու ամենայնիւ աճում է. նոր բացվող ուսումնարանների համար ևս հարկաւոր են ուսուցիչներ. մինչդեռ այժմեան ուսուցիչները հազիւ բաւականանում են եղած ուսումնարաններին:

Այս կերպով, թէ պաշտօնից հեռացողները փոխարինելու և թէ ուսումնարանների բնական աճման պահանջը լրացնելու համար՝ չարունակ հարկաւոր են նոր ուսուցիչներ: Մինչև այժմ նոր ուսուցիչների ամենամեծ տոկոսը մատակարարում էին հայոց հոգևոր դպրանոցներն ու Գէորգեան ճեմարանը: Սեպտեմբերից սկսած՝ նրանց առաջ փակ կը լինեն մեր ծխական ուսումնարանների դռները, որովհետև նրանց վկայականները միայնակ, առանց պետական սահմանված քննութեան վկայականի՝ իրաւունք չեն տալիս ուսուցչական պաշտօն վարելու: Իսկ պետական քննութիւնը տալու համար պէտք է ժամանակ, դրամ, յարմարութիւն և յոյս՝ թէ գործ դրված աշխատանքն իզուր չի անցնի: Թողնելով այն, որ մեր ուսուցիչների դրութիւնն այնքան անապահով, վիճակն այնքան անմխիթար է, որ հազիւ թէ նորաւարտին ոգևորէ նորանոր ծախսեր անելու և ժամանակ կորցնելու՝ նոյն իսկ այդ դրամական ծախսը և յարմարութիւններ գտնելը նրանց ուժից ընդհանրապէս բարձր է: Մեր հոգևոր դպրոցների և Գէորգեան ճեմարանի սաների ամենամեծ մասը չքաւոր ընտանիքների զաւակներ են, որոնք սեփական միջոցներից շատ աննշան ծախս են անում ուսման վրա, նրանցից մեծ մասը ձրի ուսում է ստանում, շատերը նաև ձրի ուսումնական պիտոյքներ, և բաւական թւով սաներ Գէորգեան ճեմարանում և Ներսիսեան դպրոցում՝ նաև ձրի սնունդ: Այս սաները, ուսումն աւարտելուց յետոյ, միջոց չունեն ամիսներով (նոյն իսկ ամբողջ տարի) մնալ առանց վաստակի և մի և նոյն ժամանակ 40—50 րուբլի ծախսել՝ քննութեան պատրաստվելու, որի հետևանքը նրանց համար երկբայական է: Այնպէս որ, եթէ հոգևոր իշխանութիւնը, բարեգործական հաստատութիւնները կամ մասնաւոր անձեր օգնութեան չը հասնեն մեր դպրոցաւարտներին՝ ահագին վտանգի կենթարկվի մեր տարրական ուսման գործը.— ծխական ուսումնարաններն իրանք իրանց կը փակվեն ուսուցիչ չը լինելու պատճառով, քանի որ հները հետզհետէ կը հեռանան ասպարէզից, իսկ նոր ուսուցիչների հոսանքը կը դադարի կամ կը պակասի:

Այս վտանգն արդէն նկատել է մեր հասարակութիւնը, և ձեռնհաս հաստատութիւններն արել են փորձեր՝ օգնութեան ձեռք մեկնելու ցենզ ձեռք բերել ցանկացողներին: Անցեալ տարի Բարեգործական ընկերութիւնը փորձ արաւ Թիֆլիսում ձրի պատրաստել քննութեան մօտ 35 ուսուցիչ, դրամական նպաստներ տուեց ուրիշ տեղերում պատրաստվողներին: Բագուի Մարդասիրական ընկերութիւնը 600 րուբլի նշանակեց նոյն նպատակի համար, որ յետոյ հասցրեց մինչև 1000 րուբլու: Վերջապէս կաթողիկոսական կոնդակով Բարեգործական ընկերութիւնը ստացաւ՝ ընդհանուր ուսուցչական ժողովից մնացած 2000 ր., որով մտադիր է պատրաստողական դասընթաց հիմնել ուսուցչական ցենզի քննութիւն տալու համար: Բայց սրանք բոլորը շատ հեռու են բաւականութիւն տալուց եղած պահանջին և, որ գլխաւորն է՝ կիսամիջոցներ են, քանի որ պատահական աղբիւրներ լինելով՝ պատահական, միայն ժամանակաւոր օգնութիւն կարող են մատակարարել. մինչդեռ նոր ուսուցիչների պահանջը, ինչպէս վերը տեսանք՝ մշտական է: Բարեգործական ընկերութիւնների 2—3000 րուբլին մի տարում կը հասնի. իսկ այնուհետեւ:

Պարզ է, որ տևական պահանջներին լրում տալու համար հարկաւոր են տևական միջոցներ. ուսուցչական ցենզի պատրաստելու համար պէտք են տևական արդիւնքներ և հաստատութիւններ, որոնք միայն, երբ նպատակայարմար կերպով գործադրվեն ու ղեկավարվեն՝ կարող կը լինեն

Եւ երբ աղայի ծանրաշարժ ձեռքը իջնում է գրպանը, և այնտեղից դուրս գալով գցում է մեծապատիւ մուրացկանի երեսին մի քանի «գունաւոր թղթեր», կամ երբ իշխանի հաստացած պռօշները հազիւ նշմարելի ժպիտ են արձակում մինչև մէջքը կացած մեծապատիւ մուրացկանի զարշելի երեսին,—սկսվում է սանձարձակ շողոքորթութեան մի ամբողջ հոսանք, ստրկական խնկարկութեան մի ամբողջ շարական…

Եւ այդ շողոքորթութիւնը ու խնկարկութիւնը, որ աղայի կամ իշխանի կաբինէտում վերջանում է գեաղայական մէջքածռութեամբ, «որդիք ունեմ, պարտքերի մէջ եմ խրված, հիւանդ եմ» լալկան բացատրութիւններով, իր վախճանը գտնում է լրագրի էջերում, գրքերի մէջ, որտեղ ցեց-աղան երկինք է բարձրացվում, գող-իշխանը սըրբերի շարքը դասվում, ամեն տեսակ կեղծ և ցեխ շպրտելով այն մարդկանց երեսին, որոնք այդ տեսակ ցեցերի և գողերի բարեկամ չեն, այլ հակառակորդներ….

Եւ այդ կերպ ամէն ամիս, տարուց տարի քարշ է տալիս իր ողորմելի, խայտառակ, ամօթալի գոյութիւնը մեծապատիւ մուրացկանը, պարծենալով, որ ինքը մենակ չէ, այլ զանազան մութ անկիւններում սկսել են երևան գալ իր նման մեծապատիւ մուրացկաններ, որոնք փորձում են մինչև անգամ մեծապատիւ մուրացկանների մի ամբողջ լեգէոն, մի ամբողջ կուսակցութիւն կազմել….

Եւ ճշմարիտ, Ստամբուլի մէջ ծնված և Պարոնեանի գրչով անմահացած ոչ մի տիպ այնքան աջողութեամբ չը պատուաստվեց մեր հասարակութեան մէջ, ինչպէս մեծապատիւ մուրացկանների տիպը։ Պոլսի հոսոսները, Պոլսի զէվզէկները, Պոլսի էֆէնդիները, վերջապէս Պոլսի հայադէմ մատնիչները մեզ մօտ աջողութիւն չը գտան, հետևողներ չունեցան, բայց Պոլսի մեծապատիւ մուրացկանները մեզ մօտ աջողութեամբ հետևողներ գտան, հետևողներ, որոնք գերազանցեցին նախատիպերին՝ իրանց ծայրահեղ աներեսութեամբ, անվերջ կերպարանափոխութեամբ, ստորաքարշութեամբ…

Մեծապատիւ մուրացկան,—դա մի զարշելի որթ է, ծածկված մարդկային պատկերի տակ. մի արարած, որի բառարանում չը կայ պատիւ, ամօթ, խիղճ. որի մէջքը ճկուն է, ինչպէս եղէգն, դէմքը առաձգական, ինչպէս ռէտին, երեսը պինդ՝ ինչպէս կաշի…

Մեր հռչակաւոր խաչագողները ծնունդ առան Սալրի գիւղում. մեր «մեծապատիւ մուրացկանները»՝ Կ. Պոլսում և Թիֆլիսում։

Խաչագողը՝ գիւղացու մրուրն է։

Մեծապատիւ մուրացկանը՝ հայոց ինտելիգենցիայի մրուրը։

Խ. Մ.

ԳՐՔԵՐԻ ՎԱՃԱՌՈՒՄԸ

Գրքեր հրատարակողները մեզանում չեն կարողանում կարգին զարգացնել, ընդարձակել իրանց գործունէութիւնը այն պատճառով, որ գրքերի վաճառման գործը գտնվում է ամենացաւալի վիճակի մէջ։ Գուցէ ոչ մի վաճառման առարկայ ենթակայ չէ այնպիսի պատահականութեան, ինչպէս գիրքն է մեզանում։

Կանոնաւոր գործող գրախանութներ շատ քիչ ունենք. միայն Թիֆլիսում և մի երկու մեծ քաղաքներում, իսկ մնացած տեղերում կամ բոլորովին բացակայ են գրախանութներ, կամ գրավաճառութեամբ պարապվում է այնպիսի մի առևտրական, որ պահում է իր խանութում զանազան ապրանքներ և նրանց թւում նոյնպէս գրքեր մի յայտնի չափով։ Եւ կամ վերջապէս գիրք ծախելը իր վրա է վերցնում մի այնպիսի մասնաւոր անձն, որ նպատակ է դրել իր կարողութեան չափ նպաստել գրքեր տարածելու գործին իր ապրած տեղում։

Ճիշդ է, գրքեր մեզանում շատ չեն պահանջվում և շուտ չեն սպառվում. բայց կանոնաւոր գրավաճառութիւնից ստացած արդիւնքը այնքան արդէն մեծ է, որ կարող է փոքր ի շատէ գոհացում տալ հրատարակչին։ Իսկ մի քանի ժողովրդական հետաքրքրաշարժ գրքեր, տաղանդով գրված և էժան գնահատված,—կարողացել են մեծ քանակութեամբ սպառվել և կարճ միջոցում ծախսերը ծածկել։

Բայց առհասարակ իրականութիւնը աջող օրինակներ շատ քիչ է տալիս մեզ և ընդհակառակն հարուստ է ուրիշ տեսակի բազմաթիւ դէպքերով։

Գաւառներից յաճախ դիմում են հրատարակիչներին, որ սրանք ուղարկեն նրանց մի յայտնի գումարի գիրք, խոստանալով շուտով վաճառել և գրքերի արժէքն ուղարկել։ Հրատարակիչը աչքի առաջ ունենալով իր նախկին փորձերը՝ պատասխանում է, որ նա դժուարանում է ուղարկել, որովհետև կանոն է դրել ապառիկ ոչ մի տեղ գիրք չուղարկելու։ Գալիս է երկրորդ, երրորդ նամակը, որոնք համոզում են, որ գործի աջողութեան համար պէտք է գրքերն ուղարկվեն անյապաղ և խօսք են տալիս վաճառումից գոյացած գումարը կանոնաւոր կերպով ուղարկել հրատարակչին։ Երկար տատանումից յետոյ հրատարակիչը, թէև խրատված նախկին փորձերից, բայց և այնպէս վճռում է ուղարկել պահանջած գրքերը և սկսում է սպասել։ Դեռ սկզբում, քանի կապած յարաբերութիւնը նոր է, գուցէ մի նամակ, կամ գրքերի վաճառումից գոյացած մի մասնաւոր գումար ցոյց են տալիս, որ գործը քնած չէ. իսկ յետոյ սկսվում է հրատարակչի համար հին փորձերի կրկնութիւնը։ Անցնում են շաբաթներ, ամիսներ և տարիներ և գրքեր վաճառողի կողմից ոչ մի լուր չէ ստացվում։ Հրատարակիչը դիմում է գրավաճառին նամակով, կողմնակի մարդկանց միջոցով—ոչինչ չէ օգնում։ Վերջապէս նա խնդրում է, որ գրքերը իրան վերադարձնեն—և յաճախ երկար միջոց մնում է առանց պատասխանի։

Այս դրութեան մէջ ո՞վ հաճութիւն կը զգայ շարունակել սկսված գործը։ Եւ հրատարակիչը կամաց կամաց մի կողմ է քաշվում կամ բոլորովին ձեռք վերցնելով հրատարակչութիւնից, կամ շատ պակասեցնելով իր եռանդը։

Փոքր ի շատէ բարւոք վիճակի մէջ է Թիֆլիսի Հրատարակչական ընկերութիւնը։ Նրա աշխատակից անդամներից մի քանիսը գովելի եռանդով օգնել են գրավաճառութեան գործին և զգալի կերպով աւելացրել ընկերութեան տարեկան եկամուտը, որ կազմվում է ըստ մեծի մասին գրքերի վաճառումից և անդամավճարներից։ Բայց և այդ ընկերութիւնը ստիպված է շարունակ դիմումներ անել գաւառական իր գրավաճառներին, յիշեցնելով նրանց՝ հաշուետուութեան մասին։

Հասարակ է գործը, բայց պահանջում է բարեխիղճ վերաբերմունք, շարունակ հոգացողութիւն։ Մինչդեռ կանոնաւոր գրավաճառութիւնը ունի մեծ կարևորութիւն։ Նա դնում է գրքերի տարածման գործը հաստատ հիմքերի վրա։

Ժամանակ է, որ կանոնաւոր գրավաճառութեան մասին լուրջ հոգ տանեն մեր գաւառացիները, լաւ իմանալով, որ անկանոն հաշուետուութեամբ ոչ միայն նրանք խանգարում են ներկայի հրատարակչութեան գործը, այլ և արգելք են հանդիսանում նրա լայն զարգացման։

ՆԱՄԱԿ ԷՋՄԻԱԾՆԻՑ

Փետրվարի 7-ին

«Արարատի» չարաբաստ խմբագրութիւնը, որ դեռ երէկ էր կազմակերպվել և այնքան յոյսեր էր տալիս, այսօր լուծված է… Այս է ահա Էջմիածնում այժմ օրվայ խնդիրը, խօսակցութեան առարկան։ Ինչ պատահեցաւ, ինչու յետ քաշվեցին խմբագրութեան անդամները, ինչ եղաւ «Արարատը» վերակազմելու, ամիսը երկու անգամ հրատարակելու ծրագիրը։ Իւրաքանչիւր ընթերցողի կողմից տրվող այդ հարցերին կը պատասխանենք, որ մենք էլ ենք մնացել զարմացած պատահածի վրա և միայն այսքանս կասենք, որ այստեղ խմբագրութեան լուծման մասին խօսելիս ամենքն էլ, մանաւանդ խմբագրութեան անդամները, տպարանի կառավարչի (մի ինչ որ Փափազեանի) և մէկ էլ տպարանի տեսչի անունն են տալիս։

Բանից դուրս է գալիս, որ «Արարատի» այժմ արդէն հանգուցեալ խմբագրութիւնը իր ժամանակին կազմել է ամսագրի յունվարի տետրը, և սրբագրելուց յետոյ ուղարկել տպարան. և ահա այստեղ, տպարանում մի անգամ խմբագրած թերթը նորից, այսպէս ասած, վերախմբագրվում է,—մի յօդուած տպարանի տեսուչն է ջնջում, մի ուրիշը տպարանի կառավարիչն է փոխցնում և մի քանի օրից յետոյ խմբագրութեան անդամները իրանց առաջ տեսնում են «Արարատի» ներկայ համարը տպագրված (որ իբր թէ իրանց կազմածն է), բայց այն աստիճան խեղաթիւրված, այն աստիճան այլանդակված, որ դժուարանում են ճանաչել իսկ։ Յայտնվում է, որ սինոդի օրագրութիւններից և ուսումնարանական վարչական յանձնաժողովի արձանագրութիւններից քաղված պաշտօնական բաժինը, որ միշտ և ամենայն իրաւամբ «Արարատի» ամենաէական բաժինն է եղել իբրև Էջմիածնի պաշտօնական օրգանի, խսպառ հանված է։ Խմբագրութեան մի անդամը գտնում է, որ իր յօդուածն է կրճատված, միւսը տեսնում է, որ իր յօդուածը բոլորովին հանված է և այլն։ Խեղճ անդամները մնացել են շուարած. մի փոքր դէս դէն ընկան, մի փոքր դժգոհացան, քիթները կախեցին և ի վերջոյ եկան այն եզրակացութեան, թէ անհրաժեշտ է աթոռները քաշել և հեռանալ խմբագրութիւնից՝ զանազան տպարանական կառավարիչների ձեռքին խաղալիք չը դառնալու համար, և այդպէս էլ արին։ Եւ այսպէս խմբագրութիւնը լուծված է, «Արարատի» հռչակաւոր «ծրագիրը» մնաց միայն ծրագիր, էլի ասպարէզը մնաց տպարանի տեսչին և իր նմաններին…։

***

ՆԱՄԱԿ ԵՐԵՒԱՆԻՑ

Փետրվարի 5-ին

Ամսիս 2-ին տեղիս հասարակաց ժողովարանի ընդհանուր ժողովում վերջացաւ այն հարցը, որ ժողովարանի անդամ բժ. Ուրազով 32 ընկերներով յարուցել էր աւագների անկանոն ընտրութիւնների մասին։ Աւագների խորհրդի նախագահ պ. Սարուխանբէգեան յայտնելով ընդհանուր ժողովին, որ հարցը, ի թիւս միւս աւագների, և իրան է վերաբերում, առաջարկեց ժողովին՝ նախագահ ընտրել, բայց ժողովը միաձայն որոշեց պարապմունքները շարունակել նրա նախագահութեամբ։ Ապա բժ. Ուրազով իր ասելիքը կարդաց։ Ընդհանրապէս բժիշկը շեշտում էր այն բանի վրա, որ ընտրութեան մէջ անկանոնութիւններ թոյլ տալով՝ մենք դուրս ենք գալիս կանոնադրութեամբ մեզ տուած իրաւունքներից։ «Ով իրան յարգում է, ասեց նա, պէտք է միանայ ինձ հետ և աւագների ընտրութիւնը անվաւեր համարէ»։ Նրա առաջ բերած չորս կէտերից ամենագլխաւորը այն էր, որ կանոնադրութեամբ, այն անդամնե-

մշտապէս ապահովել մեր ուսումնարանների պահանջը իրաւահաս (ցենզ ունեցող) և փորձված ուսուցիչների մէջ։ Այս նպատակն իրագործելը, մեր կարծիքով, դժուար չէ. հարկաւոր է միայն բարի ցանկութիւն և եռանդ, քանի որ դրամական միջոց, առանց դժուարութեան՝ կարելի է գտնել։

Ներսիսեան դպրոցը թէ իր կոչումով և թէ նիւթական միջոցներով առաջին ազգային հաստատութիւնն է, որ օգնութեան պէտք է հասնէ այս անյետաձգելի պահանջին։ Այս դպրոցի երկու էական նպատակներից մէկն է ուսուցիչներ պատրաստել ազգային դպրոցների համար, նպատակ, որ նա, իր կարողութեան չափով, մինչև այժմս իրագործել է։ Իսկ այսուհետև, երբ նրա ուսումնաւարտ սաները չեն կարողանալու անմիջապէս մուտք գտնել մեր ծխական-եկեղեցական դպրոցներում, որով նրա նպատակներից մէկն անիրագործելի պէտք է մնայ՝ այդ դպրոցի ոչ միայն բարոյական պարտքը—այլ նոյն իսկ իրաւունքն է հոգալ, որ իր սաները հասնեն դպրոցի նախադրեալ նպատակին։ Բարեբախտաբար, Ներսիսեան դպրոցի նիւթական միջոցները ներում են՝ տարեկան մի կլոր գումար նուիրելու այդ նպատակի իրագործութեան։ (1894 թւի նախահաշւով Ներսիսեան դպրոցի մուտքը հաշուած է 54,000 րուբլուց աւելի, բացի յատուկ մուտքերից, որոնք կազմում են տարեկան մինչև 14,000 րուբլի։ Նախահաշուով ծախսն էլ հաշւած է 54,000 րուբլի։ Բայց տարակոյս չը կայ, որ մի թեթև տնտեսութեամբ, առանց զգալի զրկանքի՝ այս ծախսը կարելի է երկու—երեք հազար րուբլով նուազեցնել)։

Ներսիսեան դպրոցից յետոյ ուսման գործին նպաստող հայ հասարակական հիմնարկութիւններն Անդրկովկասում՝ են Բարեգործական ընկերութիւնը և Բագուի Մարդասիրական ընկերութիւնը. առաջինը 1893 թւին ուսումնարանների և ուսանողների վրա ծախսել է 9700 րուբլի. (միայն կենդրոնը ծախսել է այս նպատակով 3,600 ր.)։ Երկրորդը 1893 թւին ծախսել է ուսումնարանների վրա 4700 ր.։ Ուրեմն շատ հաւանական է, որ այս երկու ընկերութիւնները, հարկաւոր դէպքում՝ կամ վերոյիշեալ ծախսերի հաշւով, կամ առանձին եկամուտից՝ յատկացնեն տարեկան մի քանի հարիւր րուբլի՝ ուսուցիչներ պատրաստելու ամենակարևոր գործին։ Լաւ է մի բարձրագոյն ուսում առած մարդ և մի ուսումնարան պակաս ունենանք, քան մեր ծխական ուսումնարանները հետզհետէ փակվեն իրաւահաս ուսուցիչների պակասութեան պատճառով։

Այս աղբիւրները ցոյց տալուց յետոյ մենք առաջարկում ենք հետևեալը.

Հիմնել Ներսիսեան դպրոցում մի մշտական դասընթաց՝ ուսուցչական իրաւահասութեան քննութեան պատրաստելու համար, որտեղ կարող են մտնել մեր բոլոր թեմական դպրոցների ընթացաւարտները և Գէորգեան ճեմարանի սաները 6-րդ դասարանից վեր։

Այս դասընթացը, որ լինելու է առանձին հաստատութիւն և ոչ մի օրգանական կապ պէտք է չունենայ Ներսիսեան դպրոցի հետ՝ պէտք է գտնվի բարձրագոյն հոգևոր իշխանութեան իրաւասութեան տակ և պէտք է կառավարվի առանձին հոգաբարձութեամբ, բաղկացած հինգ անդամներից, որոնցից մէկը, նախագահը, Վրաստանի և Իմերեթի թեմական տեսուչը պէտք է լինի, երկուսը պէտք է նշանակվեն Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձուներից, մէկը՝ Բարեգործական ընկերութեան խորհրդից և մէկը՝ Մարդասիրական ընկերութեան խորհրդից։ Հոգաբարձութիւնը պէտք է գտնվի թեմական առաջնորդի հսկողութեան տակ և նրան հաշիւ պէտք է տայ ամեն տարի։

Դասընթացի շրջանը պէտք է տևէ ինն ամիս (սեպտեմբեր—մայիս) օրական 4 ժամ պարապմունքով, որոնցից երեքը տեղի կունենան երեկոները և մէկը՝ առաւօտները։ Առաւօտեան ժամը նուիրվում է փորձնական դասերի և նրանց քննութեան, իսկ երեկոյեան ժամերը՝ աւանդելի առարկաների ուսման։ Բացի քննվելիք առարկաների տեսական և գործնական պարապմունքներից, որոնք օրական երկու ժամ պէտք է գրաւեն՝ օրական մի ժամ նուիրվում է բերանացի դասախօսութեան՝ ընդհանուր գրականութեան, մանկավարժութեան և առողջապահութեան մասին։

Գալով դասընթացի ծախսին՝ կարելի է առայժմ բաւականանալ տարեկան 3300 րուբլով. այսինքն.

1) Դասագին. շաբաթական 24 դաս, 60-ական րուբլուց՝ 1440 րուբլի. 2) դասական պիտոյք—գիրք, թուղթ 60 ր. 3) Թոշակ. 20 չքաւոր սանի, ամսական 10 ր., 9 ամսում 1800 ր.։ Վառելիք, լուսաւորութիւն և այլն կը հոգայ Ներսիսեան դպրոցը։ Այս 3300 ր. կը գոյանայ հետևեալ կերպով—նպաստ Ներսիսեան դպրոցից՝ տարեկան 2000 ր., նպաստ Բարեգործական ընկերութիւնից՝ տարեկան 600 ր., նպաստ Մարդասիրական ընկերութիւնից տարեկան 600 ր., տոկոս 3200 ր. ընթացիկ հաշուից՝ տարեկան աւելի քան 100 ր.։

Սա դասընթացի տարեկան նուազագոյն ծախսի և եկամուտի մշտական նախահաշիւն է։ Եթէ եկամուտն աւելանալու լինի—օր. մասնաւոր նուիրաբերութիւններից, պարահանդէսներից, յիշեալ նպաստների շատանալուց, ուրիշ հաստատութիւնների (օր. Գէորգեան ճեմարանի, միւս թեմական դպրանոցների, Նոր-Նախիջևանի Բարեգործական ընկերութեան, հարուստ ուսումնարանների) նորանոր նպաստներից կարելի կը լինի այս դասընթացն աւելի ապահովել, աւելի թւով սաների թոշակ տալով և թոշակի քանակութիւնն աւելացնելով. կարելի կը լինի մտածել և նոյնպիսի դասընթաց հիմնելու մասին՝ իրաւահաս վարժուհիներ պատրաստելու համար։

Մեր այս առաջարկութիւնը կարող է իրագործվել՝ միայն բարձրագոյն հոգևոր իշխանութեան բարեհաճութեամբ, քանի որ թէ դասընթացը հիմնելու համար անհրաժեշտ է նրա թոյլտւութիւնն ու միջամտութիւնը և թէ Ներսիսեան դպրոցի անելիք նոր ծախսի համար հարկաւոր է նրա հաւանութիւնը։ Այս պատճառով հոգևոր բարձրագոյն իշխանութեան բարեհաճ ուշադրութեան ենք յանձնարարում մեր այս առաջարկութիւնը, մեր ուսուցչական այս նոր խնդրի գորդեան հանգոյցը լուծելու համար։

Ստ. Մալխասեանց

րը միայն իրաւունք ունեն աւագներ ընտրել, որոնք անդամակցական վճարը տուել են մինչև դեկտեմբերի 14-ը, այն ինչ թոյլ է տուած վճարներ տալ մինչև յունվարի 25-ը և բոլոր անդամներին իրաւունք է տուած քուէարկել աւագների ընտրութիւնը։

Առաջին երեք անկանոնութիւնները, որ գտել էր բժիշկը, փաստերով և վկայթղթերով հերքեց աւագ Վ. Եղիազարեան։ Իսկ չորրորդ կէտի վերաբերութեամբ խօսեց պ. Ի. Մէլիք-Ադամալեանը, բացատրելով, որ մինչև յունվարի 25-ը յետաձգելու պատճառը այն է եղել, որ միջոց տրվի ժողովարանի մեծամասնութիւն կազմող ինտելիգենտ, ծառայող և չինօվնիկ դասակարգին ևս մասնակցել ընտրութեանը։ Դառնալով այն կէտին, որ բժ. Ուրազովը հրաւէր է կարդում միանալ իր հետ, պարոնը ասեց. «դրանով պ. Ուրազովը ուզում է ասել, որ այն անդամները, որոնք չեն միանայ իրան հետ, նրանք իրանց անձը չեն յարգում, կամ ժողովարանի 300 անդամներից միմիայն այն 32 հոգին են իրանց յարգում, որոնք ստորագրել են նրա խնդրին, իսկ մեծամասնութիւնը ոչ. դա գեղեցիկ և համակրելի բան չէ, որովհետև այդ մի և նոյնը կը լինի, եթէ ես այժմ գոչեմ.—ով որ ինձ հետևի՝ նա ազնիւ մարդ է, իսկ ով որ չի հետևի,—նա անազնիւ է»։ Մի փոքր վիճաբանութիւնից յետոյ հարցը քուէի դրվեց, և գաղտնի քուէարկութիւնով, 86 ձայնով ընդդէմ 49-ի, որոշվեց՝ բժ. Ուրազովի խնդիրը թողնել առանց հետևանքի։

Այնուհետև կարդացվեց այս տարվայ համար կազմած նախահաշիւը։ Մուտք սպասվում է 11,100 ր., որի վրա աւելացնելով անցեալ տարվանից մնացածը և պահեստի գումար 3021 ր. 68 կոպ. ընդհանուր մուտքի գումարը կը լինի 14,121 ր. 68 կ. ծախս սպասվում է 10,970 ր.։

Հետաքրքրական է, որ այդքան գումարից մեր կլուբը ծախսում է մտաւոր պիտոյքների վրա $^{1}/_{12}$ մասը, իսկ թղթախաղի վրա $^{1}/_{4}$ մասը։

Ս. Տ. Մ.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, փետրվարի 16-ին

Խնդրում եմ «Մշակի» մէջ հաճէք տպել հետևեալը։

«Մուրճի» յունվարի համարում ես հարկ էի դատել ամսագրի ընթերցողներին յայտնել, թէ ներկայ 1894 թւականին «Մուրճի» հրատարակութեան ամբողջ ծանրութիւնը միայն ինձ վրա է ընկնում, այսինքն որ «Մուրճը» չունի այլ ապահովութիւն, քան ինչ կարող է գոյանալ բաժանորդավճարներից։

Այժմ ես կարդում եմ «Մշակի» № 18-ի մէջ պ. Վարդազարեանցի մի գրութիւնը, ուր նա պնդում է, թէ նա տուել է ինձ «լիուլի բաւականութիւն նաև ներկայ 1894 թւականի համար»։ Հասարակութեանը դրանով տեղիք է տրվում մտածելու, թէ պ. Վարդազարեանը, «Մուրճի» հրատարակութեան համար ներկայ 1894 թւականին, իբր թէ փող է տուել ինձ և կամ իբր թէ յանձն է առել հոգալ գոյանալիք դէֆիցիտի մասին։ Ընթերցողները այլ կերպ չէին կարող հասկանալ պ. Վարդազարեանցի ասածը։

Հարկ եմ համարում յայտնել, որ այդպիսի բան չէ եղել և որ միանգամայն ճիշդ է իմ ասածը, թէ «Մուրճը», բաժանորդավճարներից դուրս՝ ուրիշ որ և է ապահովութիւն չունի։

Ա. Արասխանեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Հնդկաստանի Կալկաթա քաղաքում վախճանվել է նորերումս յայտնի տէր Յովհաննէս Խաչիկեան աւագ քահանան 90 տարեկան հասակում։ Հանգուցեալը Պարսկաստանի և Հնդկաստանի թեմի նշանաւոր քահանաներից մինն էր և մի ժամանակ նրա բանադրութեան խնդիրը, նախկին առաջնորդ Գրիգորիս արքեպիսկոպոսի ձեռքով, մեծ յուզմունք և աղմուկ յարուցեց, հրաւիրելով Ներսէս պատրիարքի և Խրիմեան Հայրիկի միջնորդութիւնը։ Խաչիկեան քահանան Նոր-Ջուղայեցի էր։ Նոր-Ջուղայից ուղարկվում է նա Կալկաթա իբրև վիճակաւոր և այդտեղ ևս հաստատվում է։ Լինելով եռանդուն, բայց անհանդարտ բնաւորութեան տէր, նա Հնդկաստանի հայ գաղթականութեան մէջ մեծամեծ յուզմունքների և երկպառակութիւնների պատճառ է դարձել, ունենալով իր ջերմ պաշտպաններն և հակառակորդները։ Իր հակառակութեան համար երկու անգամ բանադրվել է թեմական առաջնորդներից։ Երկրորդ բանադրանքից նա արձակվեց միայն Ներսէս պատրիարքի, Խրիմեանի և հանգուցեալ Մակարի միջնորդութեան շնորհով, որովհետև բանադրող առաջնորդը, Գրիգորիս արքեպիսկոպոսը, երկար տարիներ յամառում էր և չէր համաձայնվում արձակել։ Խաչիկեան յայտնի է և իբրև գրական գործիչ. նա ունի հրատարակած Կալկաթայի Մարդասիրական ճեմարանի տպարանում մի քանի հատոր գրաբար բանաստեղծութիւններ, քրիստոնէական գիտելիք, Նոր-Ջուղայի առաջնորդների պատմութիւնը Շահաբասի ժամանակից սկսած մինչև Գրիգորիս արքեպիսկոպոսը, Թադէոս առաջնորդի կենսագրութիւնը և մի քանի պատմական երկեր։ Մեռնելով անզաւակ, հանգուցեալը թողել է 30,000 անգլիական լիրայի (300,000 րուբլի) հարստութիւն, որ կտակել է Էջմիածնին, Երուսաղէմին և ազգային այլ հաստատութիւններին։

—

Այսօր, հինգշաբթի, փետրվարի 17-ին, Թիֆլիսի Արքունական թատրոնում, հայոց դերասանական խումբը ներկայացնում է «Մեծապատիւ մուրացկաններ» պիէսը։ Դա փոխադրութիւն է Պարոնեանի յայտնի «Մեծապատիւ մուրացկանները» գրուածքի։ Եթէ փոխադրութիւնը աջող լինի կատարված, կարող ենք հաստատապէս ասել, որ մեր հասարակութիւնը մեծ զուարճութիւն կը զգայ այսօր՝ տեսնելով Պարոնեանի դուրս բերած կոմիքական տիպերը։

—

Շուշու թեմական դպրոցի կալուածքների մասին մեզ հաղորդում են հետևեալ տեղեկութիւնները. «Շուշու թեմական դպրանոցի նորընտիր հոգաբարձութիւնը հաստատվել է կաթողիկոսական կոնդակով։ Հոգաբարձութեան առաջին գործերից մինը պէտք է լինի միջնորդել, որ թեմական դպրանոցին յատկացրած վանքապատկան կալուածները նորից յանձնվեն հոգաբարձութեան ձեռքը։ Ինչպէս յայտնի է, մինչև Մակարի կաթողիկոսանալը, այդ կալուածները կառավարվում էին հոգաբարձութեան ձեռքով և տարեկան 2—3000 րուբլի եկամուտ էին տալիս դպրանոցին։ Մակար կաթողիկոսը առնելով կալուածները հոգաբարձութեան ձեռքից, յանձնեց առաջնորդին և կոնսիստորիային նրանց կառավարութիւնը։ Կալուածները, փոխանակ աւելի արդիւնք բերելու, չը կարողացան կոնսիստորիայի ձեռքում մինչև անգամ իրանց ծախսը ծածկել և հետզհետէ քայքայման վիճակի մէջ ընկան։ Հսկողութեան և կոնտրոլի կատարեալ բացակայութեան պատճառով, շատ անտառներ բոլորովին կտրատվել և փչացել են»։

—

Այսօր արդէն եօթներորդ օրն է, որ Թիֆլիզում Ռուսաստանի պօստ չէ ստացվում, որովհետև ճանապարհները խափանված են։ Ռուսաստանի պօստը մի քանի օր է կանգ է առել Կազբէկում, իսկ Թիֆլիսի պօստը Գուդաուրում։ Թիֆլիսում տեղեկութիւն է ստացված, որ այն ճանապարհորդները, որոնք փետրվարի 8-ին Վլադիկավկազի ճանապարհով դուրս էին եկել, մինչև այժմ նստած են Մլէթ կայարանում։

—

ԵՐԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Բարեգործական ընկերութեան նախահաշիւը այս 1894 թւի համար՝ արդէն հաստատվեց այստեղի ընդհանուր ժողովից։ Մուտք սպասվում է անցեալ տարվանից մնացած 1598 ր. 15 կոպէկի հետ միասին 3450 րուբլի, և ծախս՝ նոյնքան։ Ծախսի յօդուածներում յիշված է 600 ր., որ յատկացվեց ուսուցչական ցենզ ձեռք բերելու համար և մօտ 700 ր., անբերրիութիւնից վնասված հայ գիւղացիների և չքաւորների համար»։

—

ԵԿԱՏԵՐԻՆՕԴԱՐԻՑ մեզ գրում են. «փետրվարի 2-ին երկսեռ դպրոցների դահլիճում կայացաւ ծխականների ժողովը, որտեղ համաձայն կոնսիստորիայի հրամանի, պէտք է ընտրէին երկու հոգաբարձուներ և երկու անձնափոխանորդներ։ Ժողովը վերին աստիճանի բազմամարդ էր։ Ցաւելով պէտք է ասել, որ մի անձնաւորութեան պատճառով տեղիս հասարակութիւնը բաժանված է երկու խմբի, որոնցից մէկը բոլորովին մոլորված է։ Երկու կողմից էլ հաւաքված էին մօտաւորապէս 80 հոգի։ Երբ նախագահ Գէորգ քահանայ Զաքարեանը բաժանեց թերթիկներ՝ ընտրելիների անունները գրելու, պատրաստված մարդիկ միամիտների ձեռքից վերցնում էին թերթիկները և գրում, որին իրանք էին ցանկանում. բայց և այնպէս, նրանք իրանց նպատակներին չը հասան. միւս կուսակցութիւնը յաղթող հանդիսացաւ։ Ընտրվեցին՝ հոգաբարձուներ՝ Պօղոս Պետրոսեան, Աւետիս Մամիկոնեան և անձնափոխանորդներ՝ Կարապետ Քիշիշեան և նախկին հոգաբարձու բժիշկ Մկրտիչ Սրմաքէշեան։ Ընտրութիւնը վերջանալուց յետոյ նախագահը բացատրելով բանաստեղծ Րաֆայէլ Պատկանեանի՝ ազգին արած ծառայութիւնը՝ հրաւիրեց օգնել նրա որբացած ընտանիքին և զաւակների կրթութեան։ Ուրախութեամբ ընդունվեց այդ առաջարկութիւնը, և ժողովվեց մօտ 75 ր., որը նախագահ քահանան յանձնեց Պետրոս Հալլաճեանին՝ հասցնելու ուր հարկն է»։

—

ԶԱՔԱԹԱԼԻՑ մեզ գրում են. «Յունվարի 23-ին, ռուսաց օրիորդաց դպրոցի վարժուհիները, հայոց ուսումնարանի դահլիճում տուին մանկական երեկոյթ։ Երեկոյթը յօգուտ չքաւոր աշակերտների էր և մուտքը արժէր 50 կոպ.։ Ամբողջ դահլիճը լի էր հանդիսականներով, որոնց թւումն էր տեղիս զաւառապետը։ Կարդացին և երգեցին երեք լեզուներով, այն է՝ ռուսերէն, հայերէն և վրացերէն։ Մի քանի տոնաւորներ յարմարեցրած էին մօզական լապտերի համար։ Երեկոյթը ընդհանրապէս աջող կարելի է համարել թէ մուտքի և թէ կատարելու կողմից։ Երեկոյթին մասնակցում էին և մի քանի ուսուցիչներ քաղաքային դպրոցից։

—

ՆՈՒԽՈՒՑ մեզ գրում են. «Անցեալ տարվայ հոկտեմբերի 26-ին, քաղաքիս սուրբ Աստուածածին եկեղեցու ծխականները ժողով գումարելով՝ ընտրեցին նոյն եկեղեցու երեցփոխ՝ պ. Աւետիս Սափարեանցին, որը համաձայն կանօնի առաջարկվել է Էջմիածին, հաստատութեան համար, սակայն մինչև այժմ ոչ մի լուր չը կայ։ Թէ ինչի է կանգ առել գործը, մեզ յայտնի չէ. ցանկալի է, որ այդ հարցը որքան կարելի է շուտով լուծում ստանայ»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻՑ

«Revue d'Orient» լրագիրը հաղորդում է, որ թիւրքաց կառավարութեան հրամանով դադարեցրած է «Brousse» լրագիրը՝ սխալ և չափազանցրած յօդուածներ տպագրելու համար։

«Levant Herald» լրագիրը տեղեկացնում է, որ 300 զինւորներից բաղկացած մի հեծելազօր գունդ է կազմակերպվում՝ հսկելու ճանապարհների ապահովութեան վրա Մեսօպոտամիայում և Մուսուլի վիլայէթի արևմտեան մասում։ Վերոյիշեալ զինւորները բնակութիւն կը հաստատեն նահանգի զանազան մասերում՝ գիւղերը և քարվանները պաշտպանելու աւազակների յարձակումներից։

Արտասահմանի ֆրանսիական լրագիրներում կարդում ենք հետևեալը. «Խոլերան Կ. Պօլսում, որ համարեա կատարելապէս վերջացել էր, յանկարծ սկսեց նորից կոտորածներ անել։ Սուլթանի հրամանով եռանդուն միջոցներ են ձեռք առնված խոլերայի դէմ»։

Կ. Պօլսի Ջինլի կիօսկ թանգարանին, արտասահմանեան լրագիրների խօսքերով, աւելացրել են և մի երրորդ շինութիւն, ուր կը զետեղվեն այն բազմաթիւ հնութիւնները, որոնք գտնված են օսմանեան կայսրութեան զանազան մասերում։ Թանգարանի այժմեան շինութիւնը շատ նեղ լինելով, գեղարուեստական բոլոր հարստութիւնները այնտեղ զետեղելու համար՝ թիւրքաց կառավարութիւնը հաւանութիւն տուեց նոր շինութիւն կառուցանելու, որը բացառապէս յատկացրած կը լինի Պէրգամում արած փորուածքների ժամանակ գտնված առարկաներին։

«L'Osmanische Post» լրագրի խօսքերով, ֆրանսիացի ինժենէրներ առաջարկել են օսմանեան կառավարութեան, թիւրքաց տպագայ ցուցահանդէսի համար կառուցանել 200 մետր բարձրութիւն ունեցող մի երկաթեայ աշտարակ։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

Թէհրանից «Каспій» լրագրի թղթակիցը գրում է հետևեալը յունվարի 12-ին. «Դեկտեմբերի 27-ին, «Թօփ-խանէ» հրապարակի վրա տեղի ունեցաւ Թէհրանում գտնվող պարսկական զօրքի ընդհանուր զօրահանդէսը՝ ներկայութեամբ պարսկական բոլոր մեծամեծների և մի քանի դիպլօմատների։ Մի և նոյն ժամանակ շատ ծիծաղելի էր տեսնել, թէ, ինչպէս պարսկական «գեներալը» փետացած կանգնում էր ռուս պօրուչիկի առջև, (պարսից զօրքի ուսուցանող), որը համաձայն զինւորական կանօնների՝ բաւական խիստ նկատողութիւններ էր անում նրան։ Պարսից Շահը բոլոր ժամանակ դիտում էր զօրահանդէսը իր պալատի բարձր սենեակներից։ Զօրահանդէսի վերջում, զօրքերը հանդիսաւոր կերպով անցան Շահի պալատի առջև։

«Պարսից Շահը նորերս արգելել է մասնաւոր ձեռնարկողներին արծաթէ դրամ կտրել։ Իսկ առաջ, որպէս յայտնի է, մասնաւոր դրասենեակներ ահագին քանակութեամբ արծաթ էին ուղարկում Պարսկաստան։ Մասնաւոր ձեռնարկողները դրամ էին կտրում Պարսկաստանի համար և տարածում էին արժէքի համեմատ։ Ի նկատի ունենալով արծաթի արժէքի ընկնելը և պարսիկ առևտրականների բողոքը՝ Շահը վերջնականապէս արգելեց դրամ կտրելը։

«Պարսից Շահը դիտաւորութիւն ունի ամառը ճանապարհորդել Եւրոպա։ Պալատում արդէն ըսկսել են պատրաստութիւններ տեսնել։ Շահին կուղեկցի նրա մեծ որդին և բազմաթիւ պաշտօնեաներ»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Մօնակօի իշխանը, արտասահմանեան լրագիրների խօսքերով, Հռոմի իր գործակատարին հրահանգներ է տուել բանակցութիւններ սկսել Յունաստանի հետ՝ առևտրական և նաւագնացական մի դաշնագիր կապելու երկու երկիրների մէջ։ Բացի դրանից Մօնակօի իշխանը ցանկանում է, որ մի դաշնագիր ևս կապվի յանցաւորներին փոխադարձապէս յանձնելու մասին։

—«New-Iork-Herald» լրագրի Բերլինի թղթակիցը ասում է, որ գերմանական կենտրոնի կուսակցութիւնը, հիմնվելով Վիլհէլմ կայսրի խօսքերի վրա, թէ Ռուսաստանի հետ կապած առևտրական դաշնագիրը ապահովացնում է խաղաղութիւնը երկար ժամանակով, դիտաւորութիւն ունի բիւջէտի կրճատումն պահանջել։

—Փետրվարի 7-ին (19) Բուդա-Պեշտի րէյխստագում, ահագին բազմութեան ներկայութեամբ, սկսվեց քաղաքացիական ամուսնութեան վերաբերեալ օրէնքի քննութիւնը։ Րէյխստագում մեծ յուզմունք էր նկատվում։ Ներկայ էին և բազմաթիւ կանայք, որոնք սաստիկ պրօպագանդա էին անում քաղաքացիական ամուսնութեան օրէնքի դէմ։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

«Journal de St. Pétersbourg» լրագրում Նապօլէօն I-ին վերաբերեալ մի շատ հետաքրքիր անէկդօտ է բերված։ Նապօլէօնին ներկայանում էր յայտնի գիտնական ակադէմիկոս Ամէյլօն։

—Ահ, այդ դուք էք, պարոն Ապսիլիօն,—դիմեց նրան կայսրը։

—Այո, Տէր, Ամէյլօն։

—Ախ, այո, Ամէյլօն… Դուք շարունակեցիք դէ-Լէբօնի հռոմէական պատմութիւնը։

—Այո, Տէր, դէ-Լէբօ…

—Այո, այո, դէ-Լէբօ… Մինչև Կ. Պօլսի գրաւումը արաբների ձեռքով։

—Այո, թագաւոր,—տաճիկների ձեռքով…

—Անկասկած, տաճիկների… 1449 թւին։

—Ճիշդ այդպէս, թագաւոր.—1453 թւին…

—1453 թւին—ճիշդ է։

Այդ խօսակցութիւնը չարգելեց Ամէյլօնին հիացմունքով ասել իր ծանօթներին.

—Զարմանալի է։ Նա (այսինքն Նապօլէօնը) ամեն բան գիտէ, բոլորը յիշում է, նա սովորելու կարիք չունի։

***

Հետաքրքրական երազ։ Մեզ հետևեալ տարօրինակ տեղեկութիւնն են հաղորդում Լօռու վիճակից։ Մօտ օրերում Ջուջաքանդ թրքաբնակ գիւղում մի հարուստ թուրք հիւանդանալով՝ քնում է շարունակ երեք օր, որ պէտք է կարծել լէտարգիական քուն էր։ Զարթնելով՝ թուրքը զարմացմամբ պատմում է իր շրջապատողներին, թէ ինչպէս ինքն երազում գնալով հանդերձեալ աշխարհը՝ տեսել էր այնտեղ հայերին վերին աստիճանի փառաւոր, երջանիկ կեանքի մէջ, իսկ թուրքերին—թշուառ, ողորմելի վիճակի մէջ։ Հաղորդելով այս, թուրքը յայտնում է, որ ինքն դրականապէս վճռել է ընդունել հայոց կրօն և համոզում է իր ազգականներին հետևել իր օրինակին, որպէս զի նրանք ևս հանդերձեալ աշխարհում հայերի պէս ապրեն երջանիկ և փառաւոր։ Ստանալով իր բազմաթիւ ազգականներից համաձայնութիւն, թուրքը գնում է Շահնազար գիւղի հայ-կաթօլիկ վարդապետի մօտ ու յայտնում իր դիտաւորութիւնը, ընդունելով նրան լուսաւորչական վարդապետի տեղ։ Կաթօլիկ վարդապետը յայտնում է, որ ցանկացողների թիւ

չատուլթեան պատճառով պէտք է նախօրօք յայտնել հայոց հոգևոր իշխանութեան ու խոստանում է միջնորդելու հայոց հոգևոր իշխանութեան՝ թոյլտուութիւն ստանալու: Ասում են, որ թուրքը անհամբեր սպասում է կրօնափոխութեան»:

Կարող ենք հաւատացնել Մահմէդի յարգելի հետևողին, որ թէև մենք երազ չենք տեսել, բայց հաստատապէս գիտենք, որ հանդերձեալ աշխարհում թշուառ և ողորմելի թուրքերի հետ միասին նըստած են և բազմաթիւ հայեր, որոնք այս աշխարհում զբաղվել են գողանալով, խաբելով, հարստահարելով, ուրիշի ոտի տակ փոս փորելով…

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 15 փետրվարի: Եկող շաբաթ պետական խորհրդի ընդհանուր ժողովում կը քննվի նահանգական մեքենապետների պաշտօնների կերպարանափոխութեան նախագիծը և եւրոպական Ռուսաստանի 18 նահանգներում գործարանա-արդիւնաբերական հիմնարկութիւնների վրա հսկելու կանոնները տարածելու, և գործարանատէրերի ու բանւորների փոխադարձ յարաբերութիւնների վերաբերեալ նախագիծը:

ՊԱՐԻԶ, 15 փետրվարի: St. Jacques և Martin փողոցներում պայթիւններ առաջացնողը Մէնիէ անարխիստն է, Բավաշօլի մօտ բարեկամը: Ենթադրում են, որ Մէնիէ թագնված է Լիօնի շրջականերում:—Երէկ Սէն-Դէնի փողոցում մի անբացատրելի պայթիւն տեղի ունեցաւ: Ոչ ոք վիրաւորված չէ: Ցայտնի չէ, թէ դա յանցաւոր փորձ էր, թէ դժբաղդ դէպք: Կալանաւորեցին կուշօն անունով մէկին, բայց արձակեցին նրան, որովհետև նա հերքում է իր յանցաւոր լինելը:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 15 փետրվարի: Զինուորական խորհրդի անդամ ինֆանտէրիայի գեներալ Դանդէվիլլին շնորհված է Ալեքսանդր Նեվսկու բրիլեանտի նշանները:

ԲԵՐԼԻՆ, 15 փետրվարի: Ռէյխստագում կոմս Միրբախ ասեց. «Ռուսաստանի հետ կապված դաշնագիրը կը քանդէ պետութեան քաղաքական հիմքը, գիւղատնտեսական դասակարգը կալուածատէրերին և միլիօնաւոր բանւորներին: Գերմանական արդիւնաբերութեանը Ռուսաստանի արած զիջումները աննշան են. կառավարութիւնը պատերազմում է երկրի բարօրութեան դէմ, յենակէտ ունենալով սօցիալ դէմօկրատներին և ազատամիտներին»: Նրան պատասխանեց մինիստր Մարշալ. «Ռուսաստանը, ասեց մինիստրը, նոր ուղղութիւն բռնեց, որը միատեսակ օգտակար է երկու պետութիւններին էլ. հին ռէժիմը անտանելի է. 20 տարվայ ընթացքում Ռուսաստանը 5 անգամ բարձրացրեց սակագինը և հետևանքն այն էր, որ 120 հակեր գոյացան վկայութիւններով՝ թէ դրանից վնասվում է գերմանական արդիւնաբերութիւնը: Ռուսաստանի սակագինը այժմ էլ դեռ շատ բարձր է, բայց նա պակաս է առաջիններից, բայց մանաւանդ մշտական է և 10 տարով է սահմանված: Կառավարութիւնը հոգիւ թէ կը բարւոքի երկրի բարօրութիւնը, եթէ հոգս կը տանի միայն կալուածատէրերի մասին:

ՊԱՐԻԶ, 16 փետրվարի: Ֆրէական դատարանը մշտական տաժանակիր աշխատանքներին դատապարտեց անարխիստ Մօրիօին, որը սպանել էր պօլիցիականին, երբ այդ վերջինը պատրաստվում էր կալանաւորել նրան՝ գողութեան համար:

ԼՕՆԴՕՆ, 16 փետրվարի: Գլադստօնի հրաժարականի մասին լուրերը, աչքերի թուլութեան և հանգստութեան պահանջի պատճառով, սաստկանում են: Ասում են, որ առաջին մինիստր կը դառնայ լորդ Ռօզբէրի: Ռէյտէրի գործակալութեան հարցին, Գլադստօն պատասխանեց, որ այդ լուրերը հեղինակաւոր չեն:

—

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՈՐՍԱ

փետրվարի 15-ին

Լօնդօնի վրա 10 ֆունտ արժէ . .	94 ր.	— կ.
Բերլինի վրա 100 մարկ — . .	45 ր.	97½ »
Պարիզի վրա 100 ֆրանկ — . .	37 »	32½ »
Ոսկի — — արժէ . .	7 »	56 »
Մաքսային կուպօններ — . .	151 »	25 »
Արծաթ — — — . .	— »	— »
Բօրսային դիսկօնտեր — . .	5 »	7 »
Պետ. բանկի 5% տոմս 1 շրջանի .	102⅞ »	— »
— — — — 2-րդ . .	— »	— »
— — — — 3-րդ . .	103⅛ »	— »
5% ոսկեայ ռէնտա	160 »	75 »
4½ ոսկեայ փոխառութիւն. . .	— »	— »
Արևելեան 5% փոխառ. 1-ին շրջ.	— »	— »
— — — 2-րդ —	102 »	— »
— — — 3-րդ —	102 »	25 »
— — — 4-րդ —	— »	— »
Ներքին 5% առաջին փոխառութ.	244 »	— »
— — երկրորդ —	228 »	— »
Պետական երկաթուղային ռէնտա.	103 »	— »
4½ ռէնտա	— »	— »
4% ներքին փոխառութեան . . .	95⅝ »	— »
5% գրաւ. թղթ. ազն. կալ. բանկի	101⅝ «	— »
Ազն. կալ. Պետ. բանկի խաղարկութ.		
Գրաւ. թղթ. — — .	193 »	25 »
4½% վկայակ. գիւղ. հող. բանկի.	99⅛ »	— »
4½% գրաւական թղթեր կալուած.		
փոխ. կրեդիտ. ընկեր. մետալ. .	155 »	75 »
— — — թղթադ. .	101⅛ »	— »
Պետերբուրգի քաղաքային կրեդիտ.		
ընկերութեան օբլիգացիաները.	101 »	75 »
Մոսկվայի քաղաք. օբլիգացիաներ.	101⅝ »	— »
Օդէսայի — —	100 »	75 »
Թիֆլիսի — — .	98 »	25 »
Գրաւ. թղթ. Թիֆլիսի կալ. բանկի.	98 »	25 »
— — Քութայիսի — .	98 »	25 »

Ս. Պետերբուրգի բօրսայի տրամադրութիւնը ամուր է:

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչ՝ Մ. ՄԷԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
Բ. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Հիւանդներին ընդունում են ամեն օր, բացի կիրակի օրերից:

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝

Բ. Ա. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հիւանդութիւնների:

Կ. Գ. ՋԻԿՈՎԱՆԻ—9—10½ ժ. աչքի և նեարդային հ.

Դ. Գ. ՌՈՒԴԿՈՎՍԿԻ—10½—11½ ժ. ներքին, երեխաների և կանանց հ.

Ի. Ֆ. ՊՐՕՏԱՍԵՎԻՉ—11½—12½ ժ. ականջի, կոկորդի, քթի և կրծքի հ.

Կին-բժիշկ ՏՈՒՐԲՈՎԻՉ—12½—1 ժ. կանանց հ.

Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—1½ ներքին և երեխայոց հ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝

Ա. Գ. ԳՈՒՐԿՕ—6—7 ժ. Սիֆիլիսի և մէզի ուսեռական օրգանների հ.

Բ. Ա. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ—7—7½ ժ.

Ի. Ե. ՖՐԱՆՑԻՈՒՍ—7—7½ ականջի, կոկորդի և քթի ու նեարդային հ. երկուշաբթի, չորեքշաբթի և ուրբաթ:

Ա. Գ. ԳՈՒՐԿՕ քիմիական և խաշորացուցական հետազօտութիւններ է անում մէզի, խխի, արեան, կաթի և այլն:

Վճար 50 կ.: Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին: Հիւանդանոցումը ընդունվում են և ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ՀԻՒԱՆԴՆԵՐ:

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
բժշկապետ ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ: (№ 72)

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ

1) ՀԵՂԻՆԷ, վէպ (450 մեծ. երես) երկու հատոր, տիկին Մարխեանի—1 ր. 20 կ.

2) ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, Յ. Թումանեանի, I հատոր 35 կ.

3) II հատոր 60 կ.

4) ԴԱՇՆԱԿՆԵՐ՝ Յ. Թումանեանի 5 կ.

5) ԱՌԱՆՑ ԴԱԻԱՆԱՆՔԻ, վէպ (507 մեծ. եր.) թարգմանեցին Տ. Յովհաննիսեան և Ե. Թաղիանոսեան—1 ր. 25 կ.

Մեծ քանակութեամբ ուզողները պէտք է դիմեն՝ Тифлисъ, Ф. Вартазарьянцъ. (№ 19) 1—3

ՄԻ ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ, ունտէր-օֆիցէր, որը Ալէքսանդրօպօլի քաղաքային դպրոցը աւարտած է և լաւ վկայականներ ունի, զինուորական ծառայութիւնը վերջացնելով, խնդրում է որ և է պաշտօն շատ չափաւոր պայմաններով: Դիմել Մարտիրոսեանցի տպարան: Типографія Мартиросянца.
(№ 19) 1—5

ԼՈՒՍԱՆԿԱՐ ՌՕԻՆՕՎԻ ՄՕՏ

վաճառվում են ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ լուսանկար պատկերները.

1) Մեծադիրը, պատից կախելու, ճանապարհածախսով հանդերձ—3 րուբլի:

2) Կաբինէտային, ճանապարհածախսով—40 կ. Ցանկացողները պէտք է դիմեն այս հասցեով.

Тифлисъ. Фотографія Роинова, на Эриванской площади. Կարելի է ստանալ և վերադիր վճարով наложен. платежъ.) (№ 25) 9—10

ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

1) «ԷՎԷԼԻՆԱ», էտիւդ, գինն, է . . 50 կոպ
2) «ԱՅՍՏԵՂ ԵՒ ԱՅՆՏԵՂ», » . . 10 »
3) «ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ПОЛОЖ. ТУРЕЦКИХЪ АРМЯНЪ» . , . . 25 »
4) Նոյնը գերմաներէն լեզուով . . 25 »
5) «DIE HUNGERSNOTH IN TURKISCH ARMENIEN» . . . . 20 »

Վաճառվում է «Մշակի» խմբագրատանը և թիֆլիսի գրավաճառանոցներում:
(№ 23) 9—10

Այս տարվայ մարտի 1-ից բացվում է ԹԻՖԼԻՍԻ ՍԱՔՍԱՏԱՆ ԿԻՑ ՊԵՏԱԿԱՆ ԲԱՆԿԻ ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ԱՐԿՂ, որտեղ կընդունվեն աւանդներ 25 կոպէկից մինչև 50 րուբլի միանուագ, տարեկան 4%-ով, և կը վերադարձնվեն աւանդները՝ նոյնպէս տոկոսով:

Կասսան բաց կը լինի երեքշաբթի և շաբաթ օրերը, ժամը 4—7 կէսօրից յետոյ և կիրակիները առաւօտեան ժամը 9—11: 1—1

ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅՈՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ յայտնում է ի գիտութիւն ընկերութեան անդամների, որ ամսիս 20-ին, կիրակի, երեկոյեան ժամը 7-ին, Թիֆլիսի Դումայի դահլիճում նշանակված է ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ, որի պարապման առարկաները լինելու են. 1) ընկերութեան 1894 թւի նախահաշւի քննութիւնը և հաստատութիւնը. 2) ընդհանուր ժողովի նախագահի, քարտուղարի, խորհրդի 5 անդամների և 3 փոխ-անդամների ընտրութիւնը. 3) վերաստուգող յանձնաժողովի 3 անդամների ընտրութիւնը. 4) Գրադարանական յանձնաժողովի 5 անդամների ընտրութիւնը, և 5) ընկերութեան 15 անդամների առաջարկը՝ կարսի և Երևանի նահանգների կարօտեալներին օգնութիւն հասցնելու համար:

Ծանօթ. Անդամները հրաւիրվում են նորոգել իրանց անդամակցութիւնը, դիմելով պ. Եփրեմ Ծատուրեանի մագազինը: (№ 18) 2—3

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ԹԱՏՐՕՆ

Հայկական ներկայացում Բաժանորդագրութիւն 18

Հինգշաբթի, փետրվարի 17-ին, հայ դերասանական խումբը կը ներկայացնէ՝

I

ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐ

կոմ. 3 գործ., հեղ. Պարոնեանի: փոխադր. Ա. Սարգսեան-Արեշատեանի

II

ՋԳՐՈՒ ԲԱՆ է կամ ՕՐԹԱՃԱԼՈՒ ՔԷՖԸ

վօդ. 1 գործ. հեղ. Սարգ.-Արեշատեանի

Սկիզբն է ճիշդ 7½ ժամին: Տեղերի գինը սովորական է: 2—2

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Մ. ԴԷ-ԼԱ-ՖԱՐ ԵՒ ԸՆԿ.

կատարում է հետևեալ օպերացիաները.

1) Տոկոսաբեր թղթերի ապահովութեամբ՝ փոխատուութիւն.

2) I, II, III խաղարկութեան տոմսակների վաճառումը, ԱՄՍԱԿԱՆ 5 ՌՈՒԲԼԻ ՎՃԱՐՈՒՄՈՎ.

3) փոխանակագրեր է տալիս Ռուսաստանի զանազան քաղաքների վրա.

4) ընդունում է ժամանակաւոր և մշտական աւանդներ.

5) Բաց է անում ընթացիկ հաշիւներ՝ չէկերով.

6) ընդունում է in casso վէկսելներ և ուրիշ դօկումենտներ:

Լիազօր՝ Ս. Պ. ՊԱՎԼՕՎ ԹԻՖԼԻՍ, Սէրգիևսկայա փողոց, № 1.

Գանձակում գործակալն է՝ Նիկօլայ Կարամանօվիչ Օհանեսօվ:

(№ 15) (Հ.) 2—50

ՄԵԾ ՎԱՃԱՌՈՒՄՆ

(Առանց սակարկութեան)

ՓԵՏՐՎԱՐԻ 1-ից ՄԻՆՉԵՒ ՄԱՐՏԻ 1-ը

Եղբ. Գուլասպօվների մագազինում և պահեստում, Դվօրցօվյա փողոցի վրա, կալուածական բանկի տան մէջ և Սարաջևվի ու Ծովիանօվի տան մէջ, „բոկում“:

Զանազան ապրանքներ: կանանց և երեխաների կաստորի և յարդէ գլխարկներ 30 կոպէկից մինչև 1 ր., տղամարդկանց կաստորի գլխարկներ 1 ր. 25 կոպէկից սկսած և աւելի թանգ, վուալներ 20 կոպէկով, կրուժեվաներ, ժապաւէններ, ծաղիկներ, զգեստների և գլխարկների համար զուգսեր՝ արշինը 20 կոպէկով և աւելի թանգ, անձրևակալներ, հովանոցներ և ձեռնոցներ 20 կոպէկից, ժերսէ 1 րուբլուց սկսած և աւելի թանգ: Եւ նոյնպէս մեծ ընտրութիւն մօդային և գալանտերէյնի ուրիշ ապրանքների էժան գներով, որի մէջ պատւելի հասարակութիւնը կը համոզվի՝ այցելելով մեր վաճառումին:

(№ 12) Յարգանքով՝ ԵՂԲ. ԳՈՒԼԱՍՊՕՎՆԵՐ 8—30

Նոյեմբերի 1-ից կը ստացվի ՊԱՍՏԵՕՐԻ ՍԻՍՏԵՄՈՎ ՊԱՏՐԱՍՏԱԾ ԲՐՈՒՍՍԱՅԻ ԲՈԺՈԺԻ ՍՊԻՏԱԿ ՏԵՍԱԿԻ ՍԵՐՄԸ, որ արդէն յայտնի է ամբողջ Կովկասում և Պարսկաստանում իր յատկութիւններով և տուած առատ բերքովը: Սերմը կը ստացվի ուղղակի յայտնի „Էկօնօմիտես“ ֆիրմայից: Գնել ցանկացողները կարող են դիմել ԵՂԲ. ՄՆԱՑԱԿԱՆԵԱՆՆԵՐԻՆ, Բաթումում, Թիֆլիսում, Բագվում. Նուխում Աղա-Մուսա Մահմէդօվին.

Այս հասցեով. Бр. Мнацаканянцъ, Тифлисъ, կամ Баку, կամ Батумъ.
(Ե. Շ.) 24—32

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ

1) ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿԻ, 2) ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ, 3) ՐԱՖՖԻԻ, 4) ՊԱՏԿԱՆԵԱՆԻ 5) ԱԴԱՄԵԱՆԻ

պատկերները մետաքսեղէնի վրա. բազմոցի (диванъ), թաշկեայ բարձերի, թղթակալների (портфейль) և մոմակալի ծածկոցի համար:

Վաճառվում են պատրաստի մետաքսի թաշկինակներ վերոյիշեալ պատկերներով:

Ցանկացողները պէտք է դիմեն ինձ այս հասցեով. Тифлисъ, Орбеліановская ул., № 36, Александрѣ Родіоновой. 3—7

„ԱՄՈՒՍՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ“

Աշխատութիւն ԱՐԻՍՏԱԿԷՍ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՍԵԴՐԱԿԵԱՆԻ:

Գինն է 1 րուբլի: Ծախվում է Թիֆլիսում կենտրօնական գրավաճառանոցում, և Յովհաննէս Տէր-Սարգսեանցի մագազինում. Դվօրցօվյա փողոցի վրա, Բագու „Արօր“ տպարանում:

(№ 6) 3—10

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 16 Февраля 1894 г. Типографія Канцел. Главнонач. Гражданск. частью на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская ул., д. каз.